

KOVÁČ BARNABÁŠ

GENDER STUDIES – ÖRDÖGTŐL VALÓ ÁLTUDOMÁNY VAGY A TÁRSADALMUNK MEGÉRTÉSÉNEK ESZKÖZE?

Az elmúlt hetekben egyre inkább a gender szak megszüntetésétől hangos az anyaországi sajtó. Az Emmi és az Igazságügyi Minisztérium rendeletmódosító előterjesztése ugyanis kimondta, hogy a jövőben nem indulhat el a társadalmi nemek tanulmánya mesterszakos képzés. Az ehhez hasonló híreket olvasva (és leginkább azok komment szekciójához görgetve), aránytalanul indulatos és szélsőséges (pro és kontra) véleményekkel találkozunk az ember. De mi is az a gender szak és milyen problémákra keresi a megoldást? Erre szeretnénk választ adni cikkünkben.

Legegyszerűbben talán azt mondhatnánk, hogy gender studies a társadalmi nemek tanulmánya a nőieségről és férfiaságról élő társadalmi megítélésekkel foglalkozó tudomány, mely olyan átfogó területekre fókuszál, mint az identitás, társadalmi szerveződés és erőeloszlás, illetve szexualitásunk kialakulása és fejlődése.

Az, hogy ideológia-jellegű, a többségi társadalom által megkérdőjelezhetetlennek tekintett dolgokat mérészel sokféle nézőpontból vizsgálni, már többször a figyelem központjába helyezte a hasonló kutatásokat. Vitathatatlan azonban, hogy az olyan

témák, mint az „anyaságiról” a munkaerőpiacra visszatérő nők munkavállalási nehézségei, a nők és férfiak jövedelme közti markáns különbség, vagy a halandósági mutatók nemek szerinti eltérései megértése nélkül elképzelhetetlen az olyan folyamatok megállítása, mint az egész fejlett világban problémát jelentő társadalmi elöregedés.

Ugyan nem jelenthető ki, hogy az adott tudományág botránymentesen folytatta eddigi működését, azonban mint a tudományban általában, itt is fellelhetők a belső kontrollmechanizmusok, melyek lehetővé teszik az önszabályozást. Nem kell olyan sokat visszautaznunk az időben, és hasonló narratívát vélhetünk felfedezni a ma már teljes joggal elismert tudományként kezelt pszichológiával kapcsolatban. Ennek a területnek is megvoltak a saját nagy felháborodást kiváltó kísérletei, mint Milgram tanár-diák kísérlete, ahol arra kereste a választ, hogy az emberek meddig engedelmesskednek egy nagy autoritással rendelkező személynek. A legismertebb talán a Zimbardo-féle börtönkísérlet, ahol a kutató egyetemi hallgatókat osztott be börtönőr és rab szerepbe, s azok annyira beleélték magukat ezekben, hogy a kísérletet a tervezett-

nél előbb, már a 6. napon le kellett állítani, mert a „rabok” közül többen mentálisan összeomlottak. Azóta a kísérletet több fronton megtámadták, mivel kiderült, hogy a kutatók jelentősen befolyásolták az események alakulását, és Zimbardo maga is elismerte, hogy célja volt rámutatni a börtönreformok szükségességére. Ezek a ma már etikátlannak és részben tudománytalannak tekintett kísérletek is a pszichológiai kutatás részét alkották, mára mégis kialakult egy jól letisztult tudományos normarendszer, ami szerint az működik.

A nemek mint társadalmi kategória realitása elvitathatatlan és megglehetős mértékben befolyásolja akár az én vagy az olvasók gondolkodását és mindennapjait. A társadalmi nemek tanulmánya egyik legfontosabb feladata éppen ezért minél mélyebben megismerni ezeket a befolyásokat, hogy meg tudjuk, mi az, ami velünk született, és mi az, amit apáinktól, nagyapáinktól és összességében a társadalomtól kaptunk. Ha pedig ezt tisztázzuk, meghozhatjuk a döntést, tovább visszük a társadalom által valónkra helyezett előítéletek batyuját, ledobjuk, vagy csak elhagyunk belőle pár felesleges, avított kacatot.